

LOBOGÓ

244 1960 DEC 28

Pataki Józsefné — az édesanya

J lyennek képzeltem Pelagét, Gorkij „Anyja” című regényének hőst.

Haja már ősz, de szemében a régi tűz ég, szavai csendesek, de ha fiáról beszél megváltozik: büszke, és ugyanakkor fájdalmas is. Búcsúlevelében ezt írta neki a fia:

„Anyám, ne sírj! Sok keserű órát okoztam Neked, de most bocsáss meg nekem, gondold szeretettel fiadra, aki úgy vágyott a szeretetre, Tőletek kaptam a legtöbbet. Köszönöm, hogy úgy szerettetek és féltetetek”.

S most a fiáról, „Pistáról”, Pataki Istvánról mesél:

November huszonharmadika volt

aznap. Reggel, mint rendesen, dolgozni ment. Csepelen, a Weiss Manfréd gyárban volt vésnök. Előző éjjel későn feködött le. A hugával, Margittal, röpcédulákat hajtogattak és egy régi bőröndbe tették.

Délelőtt 11 óra lehetett, amikor zörögtek az ajtón.

„Jövök már, jövök!” — kiáltottam. Azt hiszem, puskatussal döngötték az ajtót türelmetlenül. Csendőrök álltak odakint.

„Házkutatás!”

Eppen egy katonaszökevény rejtőzött nálunk, s a szekrényben ott volt a bőrönd tele röpcédulákkal. Igyekeztem nyugodtnak látszani. A csendőrök betódultak a szobába, szétszórtak mindent, s hamarosan megtalálták a bőröndöt is.

A katona a WC-ben rejtőzött, őt még nem lelték meg, ekkor.

Pataki István húga Margit — az egykori harcostárs — ma a Kaffka Margit leánygimnázium tanára

Akiknek a levél szól

„Hogy került ez ide?” — kérdezte a parncsnok, a röpcédulákra mutatva.

„Nem tudom.”

Pista mondta nekem nem is egyszer: anyám, ha engem elfognának, ne ismerjél meg senkit, ne tudjál semmiről. Mert ha valakit elárulsz, már nem hallgathatsz, a többi kiverik belőled.

S a csendőrök akármit kérdeztek: kik jártak ide, milyen röpcédulák ezek, ki hozta őket, mindenre azt válaszoltam: nem tudom és semmiről sem tudok,

csüt veszek. Hugom vagy, de egy kicsit mindig példaképem is voltál. Erős egyéniség vagy, és ne törj meg most sem. Haladj megkezdett utadon, és összeszorított fogakkal küzdj, verekedj életed céljáért, mert érdemes. Most is azt mondom, érdemes volt’.

— Én összekötő voltam a bátyám és Pesti Barnabás között — veszi át a szót Pataki Margit. — Pista a csepeliek fegyveres felkelését szervezte a fasiszták ellen. Már a fegyvereket

Emlékezés... Minden év decemberében megemlékeznek a Sopronkőhidán kivégzett három fiatal kommunista mártírról, lent a kivégzés színhelyén

ha darabokra vágnak, akkor sem.

„Megérdemelnéd, hogy darabokra vágjunk!” — ordította az egyik csendőr — „Mert kommunistát neveltél a fiadból!”

„Én becsületes munkásembert neveltem belőle”.

A parancsnok a homlokának szegezte a revolverét, de én már többet nem beszéltem. Délután háromig folyt a házkutatás. Várták, talán befut valaki Pista elvtársai közül. A katonát megtalálták és a ház előtt álló kocsiba dobták.

Pista is ezen a kocsin volt már akkor. Ha tudtam volna, hogy odalent van! Többé már nem láthattam őt soha... A Margit körüli fogházba vitték őket, de ezt csak később tudtuk meg.

A testvér, aki összekötő volt

Közben hazaérkezik Pataki Margit is, aki bátyja harcostársa volt, s akinek ezt írta utolsó levelében Pataki István:

„Margitkám, Tőled külön bú-

Barnabással és Kreutz Róberttel együtt. A bíróság halálra ítélte őket. A bátyám utolsó kívánsága az volt, hogy papírt és ceruzát kapjon

Két levelet írt, az egyiket átadta a börtön papjának, de ez levél „elveszett”. A másik levelet Berecz Bertalanra, egyik fogolytársára bízta. Ezt 1945 tavaszán kaptuk kézhez, amikor Berecz németországi deportálásából hazatért. Én minden újságot eldugtam, anya meg ne tudja, hogy Pista már nem él. Annyira várta haza...

— Mentem a Rákóczi úton egy délután, — mondja halkán az anyja. — Az Uránia mozinál jártam, amikor egy rádióból a fiam nevét hallottam. Három kommunistát kivégeztek... Ott álltam, a kendőm a vállamról a földre csúszott, észre se vettem... Azt sem, hogy valaki felemelte, a vállamra tette és azt kérdezte: „Mi történt? Rosszul érzi magát?”

— 1944 karácsony előtti napján hajtották végre az ítéletet. Négy suhancot béreltek fel rá, mert a börtönőrök többsége már elszökött.

— Halála előtt néhány órával írta búcsúlevelét, melyben nemcsak tőlünk, a családtól búcsúzott, hanem...

„Búcsút veszek mindenkitől, hisz név szerint nem tudnák mindenkit felsorolni”...

Az édesanyja idézi levelének ezeket a végső sorait. Aztán elhallgat, csend lesz. Nézem őt. Szeme izzik, de nem sír. Mint ha Gorkij regényének halhatatlan hőst, Pelagét láttnám. Emlékeinek szótlan szomorúságában szinte szimbólummá nő.

Az Anya örök szimbólumává!

Kárpáti György

A felszabadító szovjet hadsereg emlékműve áll azon a téren, melyet Pataki Istvánról neveztek el Kőbányán

